

Színjátszás a családi iskolában

Nemesné Müller Márta

1937

A gyermekszíndarabok rendezése sok gyermekismeretet, izlést és nem utolsó sorban tapintatot követel. Nemcsak a szülők hiúságánál fogva, de azért is, mert a szereplés a gyermekek lelki életére nagy befolyást gyakorol, építhet és rombolhat, mint kevés más eszközünk. Erre még vizsgatérünk.

Forduljunk először is afelé a kérdés felé, hogy amennyiben felnőttektől írt színdarabokat játszatunk, milyen színdarabokat válasszunk s hol vegyük a megfelelő szövegeket?

Menjünk csak végig az egyes osztályok sajátos szempontjain.

Az I. osztályban ne adassunk még elő igazi színdarabot. A játék összerendezettsége még nehéz feladat és a sok próbázás időben, energiában (már akkor nagy a baj, ha idegekben is!) nem ér fel az elérhető eredménnyel. Helyesebb, egy kis műsoros előadás *összeállítása*. Ezen belül játszhatnak a jóképességük egy kis jelenetet, mások dialogizált verset, mókát, körjátékokat, zenés tornagyakorlatokat adhatnak elő.

A színdarab megválasztásában a II. osztályban vezető helyen áll az egyszerű népmese. Ezeket vagy a tanító maga írja át színdarabbá, vagy a gyermekek rögtönzése szerint addig játszatja őket, amíg maguktól mennek. Utóbbi, különösen a jól ismert népmesék váratlanul jól szoktak sikerülni. Ilyen a legkegyetlenebb részeitől megfosztott Hófehérke, Piroska.

Nagyon jól sikerülnek a tréfás népmesék is, mint pl. a jól ismert „Szerencsés János”, „Az aranyszőrű bárány” és hasonlóak.

Tudom, a népmese ellen sok ma a kifogás. Ugy mondják, sok bennük a kegyetlenség, túlburjánzik a képzelet, továbbá, hogy a gyermekeknek nincs közük ahhoz a „holtomiglan-holtodiglan” kibonyolódáshoz, mely a legtöbb népmese megoldása. De az én több évtizedes tapasztalatom ellene szól ezeknek az aggodalmaknak. Anélkül, hogy ennek a kérdésnek annyira a mélyére mennék, mint azt a kisgyermek pedagógiája tulajdonképpen megkívánná (de könnyen megduplázódnék ez a könyv, ha minden fontos kérdést megvitátnék!), csak azokat a szempontokat emelem ki, amelyek nélkül ez a műfaj-választás egyesek szemében teljesen megokolatlannak látszanék.

Dehogy is nincs a gyermeknek a mesék tartalmához köze! Bizony nagyon is kell neki, hogy ebben a leegyszerűsödött és mágikus lelki életéhez közel álló formában kapja meg az élet sorsdöntő eseményeinek első benyomását. Ne feledjük azt se, hogy a fent kiragadott mozzanat sem a revue-színházak olcsó erotikája, mely sajnos nem egy nagyvárosi gyermekelőadásba is megtalálja a maga útját, hanem az emberi létsorsnak a felnőttélet és a rom-

lott nagyvárosi élet kilengéseitől mentes, népies-gyermekies leszűrődése.

S hogy a gyermeknek a népmese kell, azt a tények bizonyítják. Hisz úgy bele tudják élni magukat a népmesékbe, mint a maguk választotta ösztönteremtette játékaikba.

Természetesen csak akkor, ha a népmese színrehozása közben nem veszített túlságosan eredeti egyszerűségéből.

A III. és IV. osztályban is nagyon jól sikerül az átalakított mese, de a gyermekek (talán csak a nagyvárosiak) jobban szeretnek olyan darabokat játszani, amelyek színterületük „nagyosabbak.”

Az iskolánkban különösen jól sikerült darabok közül felemlíték egyet-egyét, hogy azzal példázzam a megfelelő darabok jellegét. Hasonló értelemben, mint a népmesék, betanítva vagy improvizálva és játékosan begyakorolva, elsőrangúak és színre kitűnően alkalmazhatók a Mátyás adomák.

Nagy sikerrel kerültek nálunk színre Petőfi „János vitéze”, (konferenz olvasta a verses szöveget s ezt követték a jelenetek), valamint Molnár Ferentől a „Pál-utcai fiúk” és Jókai-tól a „Melyiket a kilenc közül?”

„Igazi darabok közül” valóságos hamupipőkemunka ennek a korosztálynak megfelelő kikeresni. Itt-ott mégis akad egy, mint pl. némi átalakítással P. Ábrahám Ernő Rozmarinja. (Ifjúsági színjátékok, Légrády testvérek kiadása.)

Az olvasó talán csodálkozik azon, hogy mesét, mondát, verses elbeszélést, történetet ajánlok átalakításra, felnőtteknek írt színdarabot eljátszásra s csak a gyermekeknek írt színdarabokra nem akarok rátérni.

Tény és igaz – ezektől nagyon félek. A legtöbb művészietlen, olcsó, vaskos moralizálással vél hatni vagy mesterkélten gyermekes. Esetleg gyermekes tárgya ellenére túl nehéz, mert rejtett jelképei felnőtteknek szólnak. Másrészt nem sikerülnek a legkedvesebb színdarabok sem akkor, ha nagyon bonyolultak, mint pl. Benedek Elek kedves Többsincs Királyfi-ja. S ha egyébként megfelelő darab akad, – mint pl. Balázs Béla bájos mesejátéka: A halász és a hold ezüstje – rendszeren túl kevés benne a szereplő, ami szintén számottevő szempont. Ilyenkor vagy úgy segítünk magunkon, hogy tánc és éneketéteket tudunk be a darabba, vagy több kisebb darabot adjunk elő. Utóbbi megoldás azonban a „mise en scène”-nel járó gondjainkat növeli.

A kész ifjúsági, vagy felnőtteknél e célra átalakított színjátékot messze felülmúlja pedagógiai értékben az a darab, melyet a tanulók maguk írnak, s amelynél maguk küzködnek a „kevés díszlet-kevés változás” kérdésének megoldásával. Vagyis: ahol az osztály képviseli az író, a rendezőt, a díszlettervezőt, a szintársulatot.